

[19]

Carpeta d'aprenentatge

Com he de fer la carpeta d'aprenentatge?

QUÈ M'EXIGEIX L'ELABORACIÓ DE LA CARPETA?

L'elaboració de la carpeta, i per tant les decisions que cal anar prenent durant aquest procés, requereixen una **reflexió conscient** que permeti anar prenent les decisions ajustades als objectius de la carpeta. Aquesta reflexió conscient significa tenir coneixement sobre el que s'ha après i com s'ha après, per tal de **regular les accions** que es duguin a terme.

S'entén que la reflexió conscient és una de les estratègies cognitives clau per a l'elaboració de la carpeta. La reflexió sobre les evidències esdevé necessària per a la valoració de la seva adequació, per introduir-hi canvis quan sigui necessari, per justificar la seva incorporació a la carpeta d'aprenentatge i per a l'autoavaluació del propi aprenentatge.

Aquesta **reflexió**, que **comporta planificar, regular i avaluar el procés d'aprenentatge**, és **necessària en cadascuna de les fases de desenvolupament de la carpeta** —recollida, selecció, anàlisi i comunicació de les evidències—.

Sense aquesta reflexió no es tractaria d'una carpeta d'aprenentatge, sinó que es tractaria d'un altre tipus de tasca, com per exemple una memòria de treball, un recull d'activitats o un treball de síntesi. Amb aquests exemples no es vol dir que no s'exigeixi o no es pugui exigir reflexió per a la seva elaboració, sinó que en el cas de la carpeta d'aprenentatge la reflexió i la presa de consciència en el procés d'aprenentatge sobre les diferents accions forma part de tot el procés d'elaboració.

En les pàgines següents es presenten alguns elements que permeten reflexionar i, per tant, prendre decisions en cadascuna d'aquestes quatre fases que s'han assenyalat.

Una de les característiques fonamentals de la carpeta d'aprenentatge és el valor de la reflexió per part de l'estudiant sobre el seu propi procés d'aprenentatge, que li proporcionarà elements per prendre decisions durant el procés de recollida, selecció, anàlisi i comunicació de les evidències.

RECOLLIDA D'EVIDÈNCIES

Aquesta primera fase de la carpeta es pot considerar com un moment de col·lecció de diferents documents, informacions, etc.

D'entrada aquesta acció pot suggerir algunes qüestions: quin tipus d'evidències s'han de recollir, quantes, com s'han d'organitzar...

Els **materials que es poden incloure en una carpeta poden ser de tot tipus i de diferent naturalesa**, però és important que no s'oblidi que **han de respondre als objectius definits** a la carpeta d'aprenentatge.

Aquesta recopilació d'evidències podria incloure els elements següents:

[1] Informació de diferents tipus de contingut: conceptual, procedimental i actitudinal.

Ampliació de continguts

Per **contingut conceptual** s'entenen els principis, fets i conceptes, com per exemple una classificació de conceptes, definicions, dades informatives, una llista d'arguments, etc.

El **contingut procedimental** correspon a saber com s'ha de procedir. Aquest tipus de contingut es pot presentar a través de procediments algorísmics (tancats i prefixats, com per exemple exercicis de càlcul, revisions ortogràfiques, etc.), o a partir de procediments heurístics (oberts i variables, com per exemple un mapa conceptual, un esquema, un diagrama de decisió, la resolució de problemes, etc.). Pel que fa al **contingut actitudinal**, en aquest cas es fa referència a actituds, valors i normes. Alguns exemples són la solidaritat, la defensa dels drets, etc.

Evidentment, quan s'afirma que les evidències haurien d'incloure contingut diferent no s'està fent referència a tres tipus d'evidències diferents, sinó que una mateixa evidència podria incloure —o hauria d'incloure— els tres tipus.

[2] Diferents tasques: apunts, diaris, resums, mapes conceptuais, esquemes, exàmens, projectes, treballs individuals o grupals, treballs de camp, informes d'avaluació externs, guies, experiments, informes de laboratori...

[3] Diferents suports: paper, vídeo, casset, web...

Cal entendre que aquesta primera compilació no configura la carpeta d'aprenentatge, sinó que, conjuntament amb les següents fases de selecció i anàlisi, atorguen a la carpeta el seu valor com a instrument d'autoregulació de l'aprenentatge.

Malgrat que d'entrada pugui semblar que aquesta recopilació es podria realitzar sense seguir cap criteri, si es pretén fer un aprenentatge ajustat als objectius que es proposen a la carpeta, **hauria d'anar acompanyada d'un procés de reflexió i, per tant, de planificació**.

A continuació es proposa una **guia per orientar el procés de recollida** sobre les evidències d'aprenentatge:

[1] Quins són els objectius d'aprenentatge de la carpeta? Aquest és un criteri cabdal per aglutinar les diferents informacions, activitats, etc., per tal que s'ajustin al que es proposa a la carpeta.

[2] Quantes evidències es demanen i de quin tipus? Hi ha propostes de carpeta d'aprenentatge que no marquen cap criteri, i en canvi n'hi ha d'altres que detallen el tipus d'evidències que cal incloure-hi.

[3] Com es pot organitzar la compilació de mostres? Per què? És necessari preveure com s'anirà aglutinant la informació, documentació, etc. ja que es disposa d'informació en diferents suports (electrònic, paper, etc.) i per tant en diferents llocs.

Aquestes qüestions haurien d'ajudar a "aturar-se a pensar" abans d'actuar i per tant a reflexionar sobre aquest procés de recollida. Evidentment, no es tracta d'una guia tancada, sinó que s'hi podrien afegir d'altres preguntes més vinculades per exemple a l'assignatura des d'on es fa la demanda d'avaluació a partir de la carpeta. Afegir aquestes qüestions més específiques ajudarà a planificar aquest procés de recollida.

La fase de recollida de mostres consisteix en una compilació d'informacions, activitats, documents, anàlisis de diferents tipus, que ha d'anar acompanyada d'un procés de planificació que permeti pensar què es vol recollir i per què, i com s'organitzarà la informació.

SELECCIÓ D'EVIDÈNCIES

Arribats a aquesta segona fase ja es compta amb un conjunt de treballs que es poden incloure a la carpeta d'aprenentatge; per tant, és el moment de fer-ne la selecció.

Cal tenir en compte que una carpeta d'aprenentatge no és un inventari de tots els treballs que s'han fet en una assignatura o en un període de temps, sinó que, com ja s'ha dit anteriorment, **la carpeta d'aprenentatge conté mostres que evidencien tot el que s'ha après i com s'ha après**. Per assegurar-se aquest objectiu s'hauran d'escollir els millors treballs o parts d'aquests treballs que mostrin una feina ben elaborada d'acord amb uns criteris que s'hauran de tenir clars des del principi. El procés de selecció també pot ajudar a visualitzar i organitzar el que s'ha après o s'està aprenent en una matèria concreta, per exemple.

És el moment, doncs, de preguntar-se sobre una sèrie d'aspectes que donaran a la carpeta un caràcter determinat, i això s'ha de decidir ara. Per a aquesta presa de decisions es proposa que se segueixin dos processos successius que pretenen ajudar en la selecció de les millors evidències de treball: **la resposta a qüestions preliminars** sobre la selecció d'evidències i **el seguiment d'una guia** per orientar de manera detallada el procés de selecció.

Amb relació a les **qüestions preliminars** que emmarcaran la carpeta d'aprenentatge en la fase de selecció, bàsicament s'haurà de respondre una sola pregunta: per què s'elabora una carpeta d'aprenentatge?

Naturalment, aquesta pregunta ja s'ha plantejat en la fase anterior, però ara s'haurà d'executar per mitjà de decisions de caire pràctic. També s'entén que aquesta pregunta suposa la resposta coordinada de moltes d'altres qüestions, algunes de les quals es desglossen a continuació:

[1] Contingut: Quines són les competències concretes que es volen mostrar amb les evidències?

[2] Audiència: A qui va dirigida la carpeta d'aprenentatge i qui la pot consultar?

[3] Propòsit: Amb quin objectiu s'elabora la carpeta? Per ser avaluat per un professor, per buscar feina, per mostrar el que se sap als companys de curs, per adonar-se del que s'ha après i del que encara falta per aprendre?

[4] Materials: Quin tipus de materials se seleccionarà principalment (paper, mitjà digital, etc.)?

[5] Expectatives: Què s'espera realment de la carpeta d'aprenentatge? Quin impacte es vol causar en els lectors i quines expectatives es creu que tindran?

[6] Valoració: La carpeta se sotmetrà a algun tipus d'avaluació? Per part de qui, i quins seran els criteris d'avaluació?

D'altra banda, caldrà tenir una **guia més detallada que orienti en la selecció concreta d'evidències** perquè, justament, la carpeta reflecteixi el que se sap i es coneix.

En aquesta part es proposa que se centri la mirada en el **procés de revisió de les mostres de treball que es tenen compilades**. Ja es coneix el marc en el qual es desenvoluparà la carpeta (destinatari, continguts, objectiu, durada, etc.), ara cal adequar el que realment s'ha après als materials i treballs parcials o finals que es tenen. El mateix elaborador pot fer una primera valoració del treball que considera que més s'ajusta al nivell de coneixement i als treballs que reflecteixen amb més fidelitat la manera com s'ha après aquell contingut o assolit aquella competència. Aquesta part del procés de selecció és força intuïtiva, però és molt important perquè es deixen enrere mostres que també es podrien incloure a la carpeta.

Per seguir amb la part central d'aquest procés de selecció es presenta una breu **llista d'orientacions** que ajuden a prendre decisions. Aquestes orientacions estan redactades d'una manera genèrica per adaptar-se a diferents circumstàncies. La llista d'orientacions és la següent:

[1] Per escollir una mostra rellevant del treball s'ha de pensar **què es vol plasmar i comunicar exactament** (superació, integració, esperit crític, validesa, creativitat, etc.); posar un títol a cada evidència pot ajudar a triar.

[2] S'ha de pensar en el tipus d'evidència i en el format que es vol seleccionar. És aconsellable que hi hagi una **certa diversitat** en aquests aspectes i que es doni una **resposta homogènia** a aquesta varietat.

[3] Cal tenir en compte que les diferents evidències formen part d'un sol treball al qual s'ha d'assignar una organització personal i única, per la qual cosa s'ha de **començar a idear la relació i les connexions internes** que tenen les mostres de treball que es presenten a la carpeta d'aprenentatge.

Ampliació de continguts

Per poder presentar les evidències es pot utilitzar una fitxa com la següent:

FITXA D'ELABORACIÓ D'EVIDÈNCIES:

Títol de l'evidència:

Cal pensar en un títol de l'evidència que sintetitzi la idea que es vol aportar.

Presentació de l'evidència:

Breu explicació de l'evidència que s'està aportant.

Es pot destacar el format de l'evidència (si és un text, una fotografia, un certificat, un informe, un recull de treballs ordenats seguint un criteri...), el tema (relacionada amb el contingut d'aprenentatge X, amb referència a l'objectiu Y...) i els tipus d'evidència (artefactes, reproduccions...).

Justificació de l'evidència:

Breu explicació de per què es considera necessari aportar aquella evidència. És a dir, explicació de què es pretén demostrar amb l'aportació de l'evidència.

Reflexió conscient:

En aquest apartat l'estudiant pot posar de manifest les reflexions que ha fet a partir de l'elaboració de l'evidència. Per exemple, es pot destacar l'evidència en relació amb tot el procés d'aprenentatge.

Per tant, les orientacions bàsiques se centren a tenir un objectiu clar de selecció d'evidències (per exemple, mostrar al professor que s'ha après la matèria d'una forma crítica amb la selecció d'evidències de treball que incloguin aquest pensament crític), plasmat en diferents formats (per exemple, es presenten dos documents, un de fotogràfic i un fragment d'un vídeo en què es vegin fets contradictoris sobre una mateixa realitat) i pensat de manera global com un sol document que manifesti la qualitat de l'aprenentatge (per exemple, confeccionant-lo seguint un índex personal que contingui relacions internes entre els documents seleccionats).

Per seleccionar les evidències que compondran la carpeta d'aprenentatge cal seguir criteris de rellevància i originalitat del treball desenvolupat fins aquell moment.

REFLEXIÓ SOBRE LES EVIDÈNCIES

La tercera fase d'elaboració de la carpeta és la reflexió sobre les evidències. Hi ha dos motius fonamentals per **posar l'accent en els aspectes reflexius de l'aprenentatge**:

[1] Quan es reflexiona sobre el que s'ha après i com s'ha portat a terme aquest aprenentatge **es dona sentit al que es va aprenent** i, consegüentment, aquest aprenentatge té una naturalesa més sòlida.

[2] La **visualització justa de les mancances i de les aptituds** aporta un marc de desenvolupament idoni adreçat a la **millora de l'aprenentatge** que es té com a referència.

És per això, com en l'apartat anterior, que un seguit de senzilles **autopreguntes poden afavorir l'entrada en aquest entorn reflexiu**, reflexió que s'haurà de saber transmetre a través del treball de la carpeta d'aprenentatge i que s'haurà de completar amb unes orientacions bàsiques que es presentaran més endavant. Algunes d'aquestes autopreguntes poden ser:

[1] Quins **interessos educatius i professionals** motiven l'aprenentatge?

[2] Què hi ha de positiu o de negatiu en aquest procés d'estudi i aprenentatge? Quin són els **punts forts i febles d'aquest procés**?

[3] Què es pot **fer per millorar**? Què és el que no ha sortit bé en aquest treball? Per què?

[4] Què poden aportar **els companys d'estudi** en la cerca de la superació i millora de l'aprenentatge i en la seva demostració?

Després d'aquestes preguntes, es presenten algunes **orientacions bàsiques per afavorir el pensament reflexiu** i la seva incorporació en les pràctiques educatives com a estudiant:

[1] Resulta útil confeccionar un **perfil personal detallat** que inclogui el que caracteritza l'estudiant per tenir un punt de partida conegut i sòlid que eviti les repeticions en la valoració de les limitacions del seu aprenentatge. Les autopreguntes plantejades amb anterioritat poden ajudar a assolir aquesta finalitat.

[2] Cal introduir cada evidència de la carpeta d'aprenentatge amb un full que exigeixi la **presentació argumentada de la mostra de treball** que s'ha seleccionat i el raonament de per què s'ha après a través del desenvolupament d'aquella tasca.

[3] És aconsellable **cercar altres recursos** i llocs de la carpeta d'aprenentatge per plasmar un aprenentatge reflexiu, i no només en les evidències concretes, com poden ser presentacions, diaris, quadres resum o síntesis personals dirigides per un objectiu que busca un desenvolupament de progressiva maduresa en el tema d'estudi que es proposi.

[4] Cal practicar una **escriptura reflexiva** que acompanyi la demostració parcial del progrés que ha de caracteritzar l'aprenentatge.

Aquest procés de reflexió és tan important per a la confecció de la carpeta d'aprenentatge que si no existeix una explicitació de les reflexions que porten a seleccionar i incloure les evidències (motius de selecció concrets, arguments sobre el nivell d'aprenentatge seguit, assoliment d'objectius personals, relació de l'aprenentatge amb les seves dificultats sorgides i troballes fetes, etc.) es pot considerar que no s'està portant a terme una veritable carpeta d'aprenentatge.

En una carpeta d'aprenentatge es pot considerar que un dels aspectes distintius que aporten valor educatiu afegit és el procés de reflexió sobre l'aprenentatge que comporta. Tot procés de reflexió implica un autoconeixement com a aprenent que es va cultivant amb la possibilitat de pràctica i que evoluciona amb el temps.

CONNECTAR I PUBLICAR LES EVIDÈNCIES

Una vegada que s'ha recollit la informació, s'han seleccionat les evidències i s'hi ha reflexionat, és hora de mostrar les relacions que hi ha entre elles i organitzar-les adequadament per tal de ser publicades. Aquesta darrera fase, doncs, suposa acabar tot el procés de treball amb les evidències seleccionades i valorades per tal de dotar-les de sentit en la seva globalitat.

Per publicació s'entén el fet de tenir la carpeta ben organitzada i en un format adequat per ser mostrada, sigui al professorat o bé a la resta de companys. Aquest és el darrer pas en la construcció de la carpeta d'aprenentatge.

Quan s'arriba a aquesta fase es té una selecció d'evidències de diferent naturalesa que s'han anat recopilant i organitzant des del principi. Ara cal fer els canvis necessaris per organitzar-les definitivament i acabar d'incorporar tot allò que sigui necessari per tal d'assolir els objectius plantejats.

Aquesta darrera fase també ha de servir per continuar reflexionant sobre els continguts apresos i sobre el procés d'aprenentatge. A més, també s'hauria de poder aprendre de l'experiència d'elaborar la carpeta d'aprenentatge i determinar allò que ha anat bé, allò que ha estat útil i allò que no (quins errors s'haurien d'evitar, i com es podria fer).

L'organització final de la carpeta d'aprenentatge s'haurà de fer a partir dels objectius i de les pautes proporcionades pel professor. Hi ha diferents **criteris d'ordenació**, que estan vinculats al tipus de carpeta que s'hagi realitzat. Les carpetes es poden ordenar segons els aspectes següents:

- els objectius d'aprenentatge
- el curs
- la data
- el tipus de contingut

En qualsevol cas, el dossier haurà d'incloure els elements següents:

[1] L'índex amb els objectius que s'havien d'assolir durant el procés d'ensenyament-aprenentatge.

[2] Les evidències recollides i seleccionades.

[3] La valoració del procés i dels coneixements adquirits.

Com ja s'ha establert en apartats anteriors, la carpeta pot estar en **diferents formats**:

- en suport paper, en un dossier o carpeta d'anelles
- en suport digital, CD o disquet, mitjançant algun programari específic
- en suport digital, en format web

En aquesta darrera fase és important **tornar a plantejar-se algunes qüestions** presentades inicialment. Per revisar i valorar el resultat final, es pot fer servir una **guia d'anàlisi final** com la que es presenta a continuació.

[1] S'han assolit els objectius d'aprenentatge de la carpeta? Les evidències recollides ho demostren?

[2] S'han contextualitzat i justificat les evidències adequadament?

[3] En cas que hi hagi criteris d'elaboració i avaluació marcats pel professor, s'han seguit adequadament?

[4] S'ha organitzat correctament la compilació de mostres?

[5] S'ha seguit la planificació inicial? S'ha hagut de fer algun reajustament?

[6] Es mostren les competències plantejades en la fase de selecció d'evidències?

[7] La carpeta s'adequa a la docència a la qual va dirigida?

[8] S'han complert les expectatives pròpies pel que fa a la carpeta d'aprenentatge?

En la darrera fase del procés de creació d'una carpeta d'aprenentatge cal revisar i analitzar tot el procés realitzat fins al moment organitzant la informació de la manera més adequada respecte als objectius inicials.

15

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 19 d'Argumenta ha estat elaborada per Elena Barberà Gregori, Guillermo Bautista Pérez, Laia Joana Canet Celma, Anna Espasa Roca i Teresa Guasch Pascual. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 19. Com fer una carpeta d'aprenentatge. Disponible a: <<http://www.uab.cat/servei-llengues>>.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

